

que 've la Cabra per Grimola'. Al mateix temps es presenten dues *senyes* a borbord, també l'una exactament darrere l'altra, i amb aquests quatre punts tiren dues línies rectes que formen angle en el cap de mort de la barca. El lloc així fixat és ben precís, i moltes vegades rep un nom --- Les *senyes* són els punts d'orientació, i *pendre senyes* és determinar el paratge de la mar on es troba la barca» (II, i, O. C., 806b6f.). Segueix parlant-ne, amb valuoses inferències literàries i epistemològiques, que val la pena de llegir, a continuació, i en una de les conferències que donà a Amèrica el 1930, publicada en el seu volum d'O *Cast* (Madrid 1974)

En JM de Casacuberta també me'n parlava c. 1927, i va fer alguns reculls de *senyes* de la costa de Ponent i de Llevant per aquell temps; després les continuà pel P. Val. i publicà les valencianes a l'*Almanac* de «Las Provincias» de Val. anys 1944 i 1945; de nou en parlò a E. T. C. II, 260. En alguns punts valencians ho diuen igual; en altres, *ensifallans*. Personalment he constatat que el terme *senyes* continua fins a l'extrem Nord de la llengua: *sényas* al Barcarès (1960); i a les costes de les tres Illes, *sényas*, p. ex. a Mallorca: a S'Estanyol de Palma, a Campos, a Cala Rajada (1969); a Menorca ho sento a Fornells, i a Ciutadella em deien que el Cap de Banyos l'anomenen molt a les *sényas* dels pescadors (1964); a la Penya d'Eivissa, igual, i detallen que una de les visuals s'anomena *sə lərgəra* i l'altra *sə trəvəsəra* (suposo que aquella és la feta sobre punts més allunyats).

Altres tracta d'un fet internacional, i de tots temps en vaig sentir a parlar a l'Amèrica austral. En francès en diuen *amers* «s. m. pl., terme de marine: marques apparentes sur les côtes, telles que clochers, tours, rochers, propres à guider les navigateurs qui sont à vue de terre» (Littré). I és el cas que ja «prenia *senyes*», i en parlà l'any 851 d. C. l'anònim àrab navegant que descriví el viatge des de l'Iraq fins a la Xina per l'Oceà Índic, i que en la seva edició tradueix per *amers* Jean Sauvaget (*Relation de la Chine et de l'Inde*, París 1948, p. ex., p. 43.5f. del text original aràbic).

Senya s'usà i usa en altres significats. Durant l'audaçíssim raid de Pere el Gran a Bordeus: «aquells qui eren a Jaca e a Saragossa, e per tota la terra, estaven ab gran temor, que no sabien on era lo senyor, ne en podien entrar en *senyes*, entró que ell mateix venc: per què, no era meravella si n'estaven en gran regard», Muntaner (fets de 1283, Casac II, 77 4, § 92). *AlcM* en dona una cita de Llull, i tant el substantiu *senya*, com el present *senya* del verb, estan registrats en els diccs. de rims de JMarc (1371, lín 735 i 761); i Aversó, que inclús els defineix: «*senya* per senyal; *senya* per senyar» (561 3, 4), aplegats amb sèries de mots en *š* mallorquina (*estrenya*, *empenya* etc.).

Sempre d'ús general Per més que el cast. li doni més abast fraseològic. nosaltres diem (i cal dir) l'*adreça* = cast. *las señas*, i podem usar *em va fer un senyal* (= cast. *una señā*), però també és possible i genuí *fer senyes* «havia de passar per davant d'--- un catau llòbrec, que sempre m'havia feta una gran basarda;

amb la fosca --- vaig pegar-hi una llambregada amb terror i vaig reparar-hi una cosa blanquinosa, una mena de mà, que em feia *senyes*», Ruyra (*La Parada*, 21)

En català antic també vivia el prolongament hereditari del singular ll. *SIGNUM*, en la forma *seny* i amb el sentit de 'senyal', que no anà en ràpida decadència fins que, havent-se generalitzat la variant *SENY* del mot homònim per a 'prudència, sentit, saber', que en el període arcaic era molt comunament *sen*, l'homonímia s'anà fent cada cop més insuportable; i *seny* en el sentit de 'signe' quedà antiquat en la major part de les acs. Però abans es troba amplemunt, i sobretot en el sentit de 'campana' (eina per senyalar hores, alarma etc.), ja en les *Homilies*: «si om --- ere cast e abstinent, mas caritat no avie en él, no li tenrie proð a salvament --- atant com lo *sein* qui sona e s trebala, e a negú no té proð sinó ad aquels qui-l ozen» (1v8), on *m* és mer símbol gràfic (com *yn, ny*) del so de *y*: *seny*

Potser no era l'acc. única, car es pot dubtar si, en un text com el següent, l'acc. 'sentit' ve del germ. *SINN* o del ll. *SIGNUM*: «aquells jueus què són del temps de J. C. ensà, cuyden tenir la ley vella, la qual no tenen més per lo *seny* de la letra», Llull (*Do Pu*, Gili, 172).

Però en l'acc. 'campana' és freqüent allí («ous lo *seny* qui sona per so que vages a la missa», ib., 278) i en tota mena de textos medievals: «féu mantinent repicar los *senys* e manà que tuyt isquessen al so», Desclot (*NCI*, § 152, v, 24.19). «Ella n'és d'un infant prenys, / on tost sonerà hom los *senys*», mj. S. XIII ('per ell aviat tocan a bateig'), CaCandi (*Misc. Hi Cat* I, 174), «en aquella sgleya havia una squella que sonava molt noblament, e havia un *seny* trencat, qui molt malament sonava», Llull (*Merav*, *NCI* II, 67); «de continent los *senys* e les esquelles qui eren en aquella ciutat van sonar per si mateix», *Amic e Melis* (*NCI* XLVIII, 141); «Gran professó / --- / féu arregar / --- / los coronats / --- / pange cantant / --- / los *senys* sonans / e les campanes, / sens mans humanes, / pels campanàs», JRoig (*Spill*, 3748) També en la *Crònica* del Cerimoniós; en doc. ross de 1317 (*InvLC*) etc.

Es nota de vegades alguna distinció entre *seny* i *campana*, per raó de grandària o importància. De vegades aquell és la campana parroquial: «de Santa Eugènia de Vilalleons --- la dita ciutat de Vic reb y pren les dites parròchias --- en carrer de la dita ciutat, e volen --- que en la senyera o *senys* de les dites parròchias, o en altres llocs, e encare en altres coses qualsevols hon sia 'menester senyal, haje senyal de la dita ciutat de Vic», memorial de 1385 presentat pels pagesos d'aquells dos pobles al duc de Girona (FSolà, *Monografia Hist. de Puig-l'Agulla*, Vic 1916, p. 26).

Aplicat a la magna campana catedral de Bna., l'Honorata, que ja s'anomena el 1401: «lo *seny* de aquesta Ciutat apellat *Honorat*, qui sta en lo campanar de la Seu --- qui és sobre lo portal vers libeig» (CaCandi, *MiscHiCat* II, 203). *La Torre del Seny de les Hores* era el nom, fins modernament, d'una de les grans de Bna. (heretada del meu pare, tenim sobre això una bella monografia històrica). Gran abundor de dades